

KÉT ISMERTETÉS EGY KÖNYVRŐL

GYERMEKVERSEINK ANTOLOGIAJA

Duginim livadama. Mala antologija poezije za decu jugoslovenskih Mađara.
Válogatta és összeállította: Deák Ferenc.
Stražilovo, Novi Sad, 1976.

Akármilyen antológia jelenjen is meg, a szemlélő kettőzött figyelemmel reagál: az antológia minden esetben egy pontos keresztmetszet. Pontos felvázolása egy helyzetnek, olyan mérföldkő, amely a további munkához biztos bázis lehet. Minden esetben, ha a nyomdát egy antológia hagyja el, felsorakoznak a kritikusok, valamennyien elmondják véleményüket, hosszabb-rövidebb tanulmányok születnek, s minden bizonnyal érezhető lesz a könyv révén született kritikák hatása az alkotóirodalom további menetén.

Egy olyan kisantológiát köszöntök most, amely igazán megérdemli a fokozott figyelmet. Ugyanis a jugoszláviai magyar gyermekversek kis csokra jelent meg nemrég Újvidéken. A válogatást Deák Ferenc végezte, mint az előszóban hangsúlyozza, nem a kritikus szemével, hanem az alkotó, a gyakorló gyermekirodalmár meglátásával. Mondhatnám azt is, a szív dik-tálta a versek felvételét.

Nem törekedett a teljességre, nem is volt ez a célja, de ha elgondolkodunk a versválogató helyzetén, akkor nagyon furcsa megállapításaink lehetnek: Tulajdonképpen lehetséges-e ilyen meghatározás, hogy a jugoszláviai magyar gyermekvers irodalom teljes képe? Vagy létezik-e tudatosan művelt magyar nyelvű gyermekirodalom hazánkban?

Dadogó válaszokat adhatunk csak, mert igazán olyan területre tévedtünk most, hogy az egyértelmű megválaszolás szinte lehetetlen. Mert az eltelt hat évtized alatt az irodalomnak ez a területe maradt meg fehér foltként. A háború között Gergely Boriska kivételével szinte senki sem írt a gyerekek számára.

A második világháború után is kevesen vannak, akik tollat ragadnak, hogy a legkisebbeket szolgálják.

Az ötvenes években Thurzó Lajos verseskönyve — inkább így: verses elbeszélése —, a *Tavaszi Jánoska elindul* jelenti a nagy eseményt. Tíz esztendő gyerekirodalmának termése mindössze három-négy könyv! A kritika nem is emlékezik meg róluk! Pedig van író is, alkotókedv is, hogy a leghálásabb közönséget ne is említsem. Mert nem kell sokat várni, hogy napvilágot lásson a *Lepkelánc*, a *Csillagszámoló*, *Az én nyuszim*. A *Tavaszi Jánoska*, a *Zimizumi bál*, a *Hőköm Pista* után ezek a könyvek már valóban eseményt jelentenek.

Aztán itt vannak a lapok is: a Jó Pajtás és a Mézeskalács mellett az újságokban is létezik gyermekrovat, van tehát lehetőség a folyamatos közlésre is.

Szinte megfoghatatlan; hogy mégis nincs mind a mai napig egyetlen alkotónk, akiről elmondhatnánk: gyermekíró.

S most itt áll előttem ez a szép kis könyv: a jugoszláviai magyar költők gyermekvers-antológiája. Lehetséges volt egy ilyen könyvet is összeállítani. Többen vannak, akik a gyerekek dolgait is komolyan veszik: írnak nekik. Aztán fellapozom a kötetet, s elolvasom a névsort: Gál László, Fehér Ferenc, Domonkos István, Brasnó István, Jung Károly, Szűcs Imre, Foky István, Urbán János, Burkus Valéria, Balázs Pál, Sárosi Károly, Sebestyén Mátyás. Kettő kivétellel ma is mindannyiuk nevével találkozhatunk a gyermeklapok és rovatok hasábjain. Ők azok, akik verset írnak a gyerekeknek. S ha ehhez hozzáadnám, hogy az elmúlt évtizedben több mint húsz gyerekkönyv jelent meg, akkor biztató lehet a kép, talán méltó helye lesz az ifjúsági és gyermekirodalomnak is a jugoszláviai magyar irodalomban.

Visszatérve az antológiára, meg kell állapítani, hogy az átköltők, Judita Salgo, Nevena Simin és Miroslav Nastasijević igen jó munkát végeztek, nagyszerűen tolmácsolják a szerbhorvát olvasónak a verseket.

A szerkesztőnek viszont igazán felróható, hogy két vers kivételével (Jung Károly fordította le saját verseit) sehol sem tudjuk, ki a fordító.

Aligha hinném, hogy minden verset kollektív munkával költötték át.

Végezetül csak annyit jegyzünk meg, hogy a jugoszláviai magyar irodalomban biztosan nagy eseményt jelentene egy gyermekvers-antológia, és egészen biztos, hogy nagy hatással lehetne bontakozó, terebélyesedő gyermekirodalmunkra.

BALOGH ISTVÁN

GYŰJTEMÉNYES BEMUTAKOZÁS

A Stražilovo kiadványok 36. kötete a jugoszláviai magyar gyermekversek kis antológiájaként jelent meg, mely Deák Ferenc válogatását tartalmazza. Ugyancsak ő írta a kötet előszavát is. A versek fordítói Salgó Judit, Nevena Simin és Miroslav Nastasijević voltak.

Deák Ferenc előszavában megjegyzi: az antológiák összeállításának eddigi gyakorlata az volt, hogy a közlésre szánt szövegeket irodalomtörténezszerk válogatták. Tudományos munkásságuk működési területe sok esetben kapcsolódott az irodalom egy-egy meghatározott területéhez, melyből a készítenő gyűjtemény anyagát kiválasztották. Jelen esetben a válogatást költőtárs végezte nagy körültekintéssel celszerűen és gazdaságosan.

A jugoszláviai magyar irodalom gyermekverseinek kritikai értékelése Deák szerint mind ez ideig nem történt meg, holott több esetben az egyes irodalmi műfajok meghonosítója talajunkon éppen irodalomkritikánk és esszéirodalmunk volt. Mindössze egy rövid, informatív jellegű áttekintés született meg Bori Imre tollából a gyermekirodalmat illetően.

Ennek következményei is vannak. A gyermekversek művelőinek egy része sikeresen kapcsolódott be ennek az irodalmi ágazatnak korszerű jugoszláv áramlataiba, nagy része azonban nem tudja levetkőzni a „provinciális, nyárspolgári” (5. oldal) kereteket mind nyelvezetét, mind pedig a témákat illetően.

A jugoszláviai magyar költészet — az előszó szerint — az ötvenes évek-

től kezdődően, szervesen kapcsolódott be az európai áramlatokba, ugyanakkor a gyermekversek alkotói kevés kivétellel azokból verbúválódtak, kiknek számára az irodalmi érvényesülés kapui különböző okok miatt zárva maradtak.

A jugoszláviai magyar sajtó állandó helyet biztosít a gyermekversek számára is, kritikai hozzáállással azonban csak a Forum kiadó és a Jó Pajtás szerkesztősége próbálja valamennyire útját állni a „kvázi-gyermekirodalom”-nak (6. oldal). A Mézeskalács, habár a Jó Pajtás keretén belül jelenik meg legkisebbeink számára, tehát kivételes feladatköre és rendeltetése van, koncepciójában sok a tisztázatlan kérdés, minek következtében a „szakszerűtlen, ügyetlen” (6. oldal) hozzáállás a szerkesztésben lépten-nyomon követhető.

A szerkesztő ezzel a válogatással arra törekedett, hogy a jugoszláviai magyar gyermekversek irodalmában tallózva teljes értékű képet adjon „minden irányzatot és nézetet” (6. oldal) figyelembevéve, s ugyanakkor a megkülönböztetést is elvégzi.

Külön csoportot képeznek a szerkesztő véleménye szerint Fehér Ferenc, Domonkos István, Brasnyó István és Jung Károly. A nyelvi kifejezőkészség tökéletességeinek módzatait kutatva legmesszebb Fehér Ferencnek sikerült eljutnia. Ilyen irányú munkássága minőségben a jugoszláviai gyermekirodalom élvonalbeli alkotásaitól semmiben sem marad el.